

Moc médií

Stálá expozice, společný projekt Muzea fotografie a moderních obrazových médií v Jindřichově Hradci (MF MOM) a Národního technického muzea v Praze (NTM)

Idea expozice spočívá ve vytvoření „pohledů“ či mozaiky z některých klíčových momentů v dějinách fotografické, filmové a audiovizuální techniky ve spojení s její společenskou funkcí. Exponáty jsou prezentovány ve vztahu technika – zobrazení – společenský a kulturní rámec, v interakci vzájemného pronikání a podmiňování pohledu a obrazu.

„Podmíněný pohled“ vychází z konceptu „moci médií“ Jeana Baudrillarda. Obraz je vysvětlován nikoli jako nemanipulované a věrné zobrazení reality, ale jako společenský a kulturní konstrukt, obraz podřízený nejrůznějším touhám, přáním, potřebám svých tvůrců nebo zadavatelů či objednavatelů. Myšlenkou expozice je dekonstruovat iluzi nejvěrnější možné reprodukce reality a ukázat motivy a procesy, jakými se do výsledného obrazu promítají nejen technologická omezení, danosti a technické možnosti zobrazovacího média, ale především vědomé i nevědomé vlivy na samotnou činnost tvůrce, jeho motivace, osobní i širší společenské strategie, způsoby nahlížení světa a touha zobrazit svět, jak si ho představujeme, jak ho chceme vidět.

Fotografii reprezentují dvě stěžejní oblasti fotografické tvorby – portrét a krajina, zvolené vzhledem k jejich historickému postavení v počátcích dějin fotografického zobrazování světa.

Fotografický portrét byl ve čtyřicátých letech 19. století, v počátcích fotografie, kdy byla vázaná na laboratoř a ateliér společensky nejvýznamnějším uplatněním nového média. Prvními fotografy, kteří se novým řemeslem živili, byli často přeškolení malíři. Vývoj portrétu, který osciloval od „zrcadla s pamětí“ k interpretaci osobnosti byl závislý nejenom na myšlenkovém zázemí a požadavcích objednatele i fotografa, ale také na možnostech fotografické techniky. Proto je v expozici ve zkratce prezentován

její vývoj od vynálezu do digitální současnosti. Na nástěnné galerii je potom ve zkratce představen vývoj fotografického portrétu a jeho uplatnění v našich zemích.

Další část expozice je zaměřená na **krajinu ve fotografii**. Významnými zákazníky fotografů v počátcích krajinářské fotografie v 19. století byli průmyslníci a investoři velkých staveb infrastruktury, kteří požadovali „věrný obraz skutečnosti“, v kontrastu k zadání portrétistům, kde se očekávala interpretace a stylizace podle nejrůznějších kritérií. Obrazová galerie, která analogicky předchází části představuje vývoj krajinářské fotografie na dílech významných autorů, je představena spolu s dobovou fotografickou technikou, která ve druhé polovině 19. století umožnila opustit zázemí ateliéru a vyrazit do pleneru. Dominantou expozice tvoří fotografická reprodukce výřezu Maroldova panoramatu, největšího obrazu v České republice, znázorňujícího bitvu u Lipan v r. 1434. Obraz, trvale vystavený v Praze byl vytvořen na základě fotografií, pořízených na místě bojiště. V naší expozici je reprodukce obrazu v měřítku 1 : 10 doplněna digitálním panoramatickým snímkem současného stavu tehdejšího bojiště od autora Libora Sváčka, pořízeným ze stejného stanoviště.

Téma filmu navazuje na část, věnovanou vztahu zachycení okamžiku v konkrétním historickém čase a jeho rekontextualizací v delším historickém časovém horizontu (krajina a čas, proměny krajiny) předvedením nového rozměru práce s časem – zachycení pohybu. V současnosti je dokončena část věnovaná němému filmu. Ten nebyl nezvukový, filmová představení byla zpočátku součástí představení s živými herci, hudebníky a komentátory. V naší expozici si mohou ve funkční maketě němého kina návštěvníci vyzkoušet různé role v takovém představení.

V přípravě - ve stádiu tzv. instalovaného depozitáře je oddíl věnovaný zvukovému filmu. Po dokončení bude fenomén filmu je prezentován nejen z hlediska tvorby, ale i v souvislosti s distribucí a prostorem kinosálu jako přenesené Platónovy jeskyně s přikovanými diváky a stíny idejí, míhajícími se na plátně bez možnosti jakkoli pohyb a běh času ovlivnit. Prostoru kinosálu a jeho proměnám bude věnována zvláštní pozornost vzhledem k jeho sociální funkci prostoru, kde diváci sdílejí emocionální prožitek zároveň společně i individuálně, izolováni ve tmě každý sám, v hypnotickém stavu, blízkém snění.

Expozici „Moc médií uzavřou dvě témata, věnovaná médiím šířeným „na dálku.“

Rozhlas a televize coby média přenosová budou představena v technologické i konceptuální návaznosti myšlenky okamžitého přenosu a šíření zvuku a obrazu a zprostředkované iluze přítomnosti diváka u samotné události, vzdálené v prostoru. Přesvědčivost a společenský (manipulativní) potenciál obou médií budou demonstrovány na jejich úloze v historicky vypjatých okamžicích a významných momentech, které nejlépe ukazují jejich sociální funkce v průběhu 20. století v oblasti politiky, společenských změn, ideologie, kolektivní identity.

Závěrečná část, věnovaná videoartu a novým médiím provede návštěvníka obdobím od vzniku videoartu až po současný svět digitálních médií, šířených různými kanály, především prostřednictvím internetu. Jednotlivá témata budou spojena s technologickými a společenskými okolnostmi doby vzniku.

Rozšíření dostupnosti záznamové techniky odstartovalo řadu experimentů na poli umění, které tematizují samotné médium videa. Řada umělců vytvářela v 60. a 70. letech video-artové projekty obracející se k otázce věrohodnosti média. S rozšířením internetu se tato otázka stala přítomnou každému jednání na síti. Očekávaný způsob a okolnosti zveřejnění umocňují nejen naši touhu po sebe-kontrolě a sebe-reflexi, ale rovněž po utváření a manipulaci s vlastním obrazem.

Fotografie či video má na sociálních sítích fundamentální roli. Může reprezentovat to, jak se právě cítíte nebo dokládat situace ve kterých jste se ocitli. Svoji nepopíratelnou roli média hrají v jednom z hlavních a pozitivních aspektů sociálních sítí a to je sdílení. Sdílení může znamenat větší transparentnost, ale rovněž poskytuje prostor ke kalkulaci s vlivem sdíleného obsahu. Studie o tzv. Third person effect dokládá, že pozitivní zpětná vazba často rozhoduje o sdíleném obsahu. Fóra na soc. sítích tak mohou zdánlivě reprezentovat obraz veřejného mínění, zároveň dávají prostor pro manipulaci, nastavují „křivé zrcadlo“.

Téma nových médií tak v závěru expozice připomíná možnosti a společenské důsledky působení obrazových médií, která jsou jim vlastní od jejich zrodu a které se naplno projevují v dnešní době digitálních technologií.

Kurátor expozice: Petr Kliment

Autoři scénáře: Petr Kliment, Tomáš Petráň, Pavel Scheufler, Tomáš Štanzel

Autoři audiovizuálních programů: Tomáš Petráň, David Stecker, Tomáš Štanzel,
František Týmal

Architekt: ABM Architekti, Marek Dohelský

Obrazová data pro výrobu reprodukcí fotografií: Národní technické muzeum,
Uměleckoprůmyslové museum v Praze, Moravská galerie v Brně, Sběrka Scheufler.

Označené trojrozměrné exponáty je zapůjčeny ze sbírky NTM.

**Expozice Moc médií vznikla za přispění Národního technického muzea
a je realizována s finanční účastí města Jindřichův Hradec.**